

# A KÁTÉ HASONMÁSÚ ÉS ÁTÍRT SZÖVEGE

## IX.

A 7. oldalon kezdődő rumén szöveg átírásának egyetlen célja az, hogy az olvasást és a megértést megkönnyítse. Ezért általában az újabb rumén helyesírás szabályaihoz igazodik s a nyelvjárási hang- és alaktani sajátságokat nem veszi figyelembe. Érintetlenül hagyja azonban a tájnyelvi szókészletet és a mondattani sajátságokat, a tükörfelfejzéseket nem helyettesíti a megfelelő rumén fordulatokkal. Az esetleg vitatható hangtani jelenségek szempontjából, tehát az átírt hangalak részünkről semminemű állásfoglalást nem jelent. A káté megfelelő oldalszámait szögletes zárójelben közöljük.

Minden filológiai és nyelvészeti okoskodásnak egyedül a szöveg-hasonmás képezi alapját. Átírásunk a rumén címlappal kezdődik, a magyar címlapnak és az előljáró beszédnek oldalait csak hasonmásban közöljük. Az eredeti szövegtükör nagysága 123×73 mm.



1.



ELŐLJÁRÓ BESZÉD  
A TEKENTETESSZOSZAGOS  
TSELEKEDETEKVEL FENLÖ,  
NEMES NEMZETES,  
BARTSAIAKOS-  
NAK  
Iugos és Káranlebes FÖ BANNYANAK.  
Szörény Varmegyének FÖ IS PANNIA-  
nak; kegyelimer és békeféseget  
kéván.

I Gen helyesen mondgya nekem kíváls kép-  
pen valofó Fantorom a Szent Pál i. Timor  
4 v 1. Ee imez mondafi: Az ualfo üdöben  
nimelylek elszakadnak az igaz hűtől, kik  
hiterő lelkekhez, és ördögi tudományokhoz fi-  
gyelmeznek, A kket Szent Peter es Judas  
Apostol v. 28 Truffolknak, és az ö fajtalan  
gonosz-kévánfagokban való jároknak mond  
lenni; Immár ha meg gondollyuk a' Sz. Pál-  
nak mondafat, hol lehet nagyö ördögi tuda-  
mány, mint az ember lelkenek üdvöségére  
tartozandó efzközöt meg vetni, s' annak  
ötatálást

2.

olvasását is sokakat Isten ellen meg tiltani?  
 Hálhatet nagyobb ördögi tudomány mint Isten-  
 sőt ki adatezot a Profeták, és Apostolok által  
 meg irattatot, s e szélys ulagon ki radikál-  
 tattatot, Istenes tudomani meg: veini? és az  
 önnön magok már sokaknak porrá let: s leendő  
 agyokból ki kohultattatot emberis talalmányo-  
 kat sokval fellébe a Szent írásnál bősülteni.  
 Igaz keresztényi hűtnek ágazati helyes, mely  
 meg-erősítettet volna szent. irásból bizonyo-  
 gokval, elack tiak a sok Rosariumval vagy  
 inkább spirituumval mely embernek lelket inkább  
 fértgeti: hogy sem gerjeszti a sok Breviari-  
 val hogy mar brevis via az az Róvidul: de  
 mire kérded? nem az egye, hanem a ként: a  
 sok legendával vagy inkább alegendával.  
 De hol a Catechismus? nint: hanem a sok  
 Breviariumok, a mellyekből a Szontekről va-  
 ló imádságok vagnak, a Szentek pedig nem  
 utunk nekünk az tere, hanem egyedül a Chis-  
 tus Joh. 10. v. 9. En vagnak az ut C. Igazert  
 el-hagyván a kufót: oly vermet afiak mely-  
 ben nintsen vez. Jer. 2. v. 13. Sem mire kel-  
 lőnek tartjak tehát a Sz. irást, holat a Sz. irás

Az Isteniöl

3.

Istenöl illetezet, és hasznos a tanításra a  
 meg-jobbításra, dorgálásra, egyfóval az üd-  
 vösségre. Meg-lezik tehát innen hogy vala-  
 kika Sz. irást, némelylektől meg-tiltyák, azok  
 nem keüánnyak azoknak üdvösségeket, meg  
 peng aszt mondván: A Papoké az arany al-  
 ma, az az: a Sz. irásból veskekedgyenek az  
 arany-alma felet: Nem külbmb ez, mint ha  
 aszt mondana valaki: Tiak a Papoknak kel  
 az üdvösség másnak senkinek sem. Eder idvön-  
 zistök miért intene minket az irásoknak  
 tudakozására? mond van: Joh. 5. v. 39.  
 Tudakozzatok az irásokat, mert azokban ra-  
 gyon örökélet: Még ugyan gyermek korában  
 kévántanték az ember a Sz. irásra tanítani,  
 a mint a Sz. Pál. 2. Tim. 3. v. 15. Igen  
 Commendálja a Timotheust, hogy gyermekfé-  
 gelől fogva tudta legyen a Sz. irást, Bizo-  
 nyava mondom hogy a vak Sdok meg-halad-  
 nak minket, mert ők előben: a tanlogyer-  
 meket a Sz. irásra fogják, úgy hogy: s. s. 6.  
 ezfendős gyermek, már szépen olvassa a  
 szent irást: de lafs nagy gondbalogat a mi  
 Magyarink között, 20. avagy 25 nemelczfen-  
 dős f=1-

4.

dös szakállós legyen- is alig forgatot kezében  
 élteben Bibliát. Mivel azért a Biblia, nem  
 minden bokorba hever, és nagyobb költségű val-  
 jár, (ki vált- képpen a mi Országunkban) s  
 annak felőtte az hűtnek ágazatiis nintsenek  
 rövideden öfz. ve foglalva kérdésekben és fele-  
 leteekben; Igy találták fel öfz. tán az hűtnek  
 ágazatiira való kérdéseket, és feleleteket tudni-  
 sülk a Catechismusst, mely Catechismusst, amaz  
 nagy boldog emlékezől Fejér-Vári Professor  
 ALSTEDIUS Uram, ki Bibliának mond va-  
 la lenni. Igy azért itlvén, sőt ugyan látván e  
 kis Bibliát az az: a Catechismusst meliónak és  
 stendőnek lenni a gyermeki elméhez mely  
 még igen gyenge, Imé tehetőségem szerint Ma-  
 gyar nyelvből Olára, nem kistsiny munkával  
 meg-fordítottam; Mellyet kigyelmednek is B.  
 Ban Uram midőn meg jelentettien volna, ottá  
 mindjára st fogadá a ks. borsatásban való Pa-  
 trocinumnat, e két helyekben, ki-vált képpen  
 ugy mint Lugos és Káránsebesben levő, kereszt-  
 nyen vallásu Scholáinknak s azokban tanulo  
 iffiainknak hűsükben való meg-erősítetiejkre,  
 mellyes az Ur talentsomozom-meg kegyelmed-

Az neh

5.

nek mind e mostani életben s mind peng s  
 máélelben Adgya ö Fellegehogre mostan Ec-  
 clefiankhoz hűrből mutatot s származat egy-  
 möltre foganatos legyen, hogy az iffuszag ugy  
 épülhessen, hogy az ö igaz hűben való épületek  
 előben- a sz. URNAK itfisztegeve s az iffuz-  
 ságnak lakének üdvösségre szolgyalhyon Kgy-  
 zetre adgya az UR hogy mostani Keresztény  
 vallásu Scholáinkhoz mutatot, s mutatando  
 Atya Dajkátkodásanak fengeje, inditson fel  
 engemet nem általam Oláh nyelyuen mar el-  
 kezdet e mostan peng egyh foglalatosfogim  
 miat csak öfz. egeben marat David Solariának  
 meg fordítására, s annak utánna Isten s a  
 Kegyelmed segítségével azoknak jóvendő-  
 ben Oláh nyelyuen nap fényre való ki-borítá-  
 jára melyez ideig nem volt Hogy így meg-  
 tanulván az iffuszag az hűtnek fundameto-  
 mit maga saját nyelyuen áldhassa, diltserhesse  
 az ö Teremtőljei; mellyes mind a két részül  
 engedgyen meg az Ur Fiaért a Jofus  
 Christuféri Amen

FOGARASI ISTVAN.

CATEC.





# C A T E C H I S M U S .

*Atsaja ej Atsaja.*

Celul si Percile Christinesă Evecturaj  
szkurte si à Kredinciej.

*En: Tse veszelitur astu en viacata si on morte ta?*  
R. Atsazta; kum ku trupku szuflet au voj via au voj muri, ieu szem à Domnuluj vernik almieu. si defzkumperetoruluj mjeu, alu Iesus Christus, kare pre mine den tote putere à Drakuluj emau szloboditume, si akmu enke affa me cine, kum totæ szem szlufaszke pre iszpeszeniem.

*Rom. 14, v. 8. Au vom via au vom muri tse à Domnuluj szemtem. 1. Pet. 1. 19. Defzkumperacz szemtem ku szindifele szkump alu Christus Rom. 8. v. 28. Stim kum atfelora kari en dredsizk pre Dumnezeu tote szeme pre bine.*

*E. Kete lucruri trebuieste tie sa se stii kum ku atsazta veszelitura visend, ferikate se sije viacata si morte ta?*

R. Trej: De prima keruj de mare sze fie nevoja me Aldoile: ku tse mod szeme szlobodjeu den totæ nevoja me. Altrelle: kutse dedeturæ de har eme cin lu Dumnezeu prentu atsazta szloboditura.

A 5 Matt. 11

9.

[9] Catehism. Aceea e aceea. Telul si partile crestinesăti ale invataturii scurte si ale credintei.

*Intrebare] : Ce veselituri ai tu in vieaja ta si in moartea ta ? [1]*

Raspuns]. Aceasta ; cum cu trup cu suflet au voi via au voi muri, eu sunt a Domnului vernic al meu, si descumparatorului meu, al lui Isus Hristos, care pe mine din toate puterea Dracului m'a slobozitu-mă, si acum încă așa mă ține, cum toate să-mi slujească spre ispasenie-mi.

*Rom. 14. v. 8. Au vom via au vom muri ce a Domnului suntem. 1. Pet. 1. 19. Descumpărați suntem cu sângele scump al lui Hristos. Rom. 8. v. 28. Știm cum acelora cari îndrăgesc pe Dumnezeu toate sunt spre bine.*

*1. Câte lucruri trebuiește tie să știi cum cu această veselitură viind, fericită să fie vieaja ta și moartea ta ? [2]*

R. Trei : De prima cătu-i de mare să fie nevoia mea. Al doilea . cu ce mod să mă slobod eu din toată nevoia mea. Al treilea : cu ce dădătură de har mă țin lui Dumnezeu pentru această slobozitură.

# 10 C A T E C H I S M U S .

*Mat. 11. v. 28. 29. Venici tocz lamine kativacz uzteniu ; si ieu voi ohdipi pre voj, luvacz szusz dlogul mieu si envezczacz de la mine. ke ieu izemt blend si ka inima szmirite si vezcz affa obudine szufletelor vosztina.*

\*\*\*\*\*

## P A R T E D E P R I M A

D E P R A E

### NEVOJA SAU DOSZADA A OMULUI.

*E. De undevei cunoaste nevoja si doszada ta?*  
R. Den Ledfe alu Dumnezeu.

*Rom. 3. v. 10. Kunozskotura a Pekatuluj jezfe præn. Ledfe*

*E. Tse possiteșede la noi Ledfe alu Dumnezeu ?*  
R. Ene envace præn noi præn atsaja Domnul Chriftus entro lumma la Szvene Mathe en doadzets si doæ de percz

Endrefeste præn Domnul Dumnezeu den totæ inima ta, den int szuffletul teu, den toş endul teu, si den toş vertute. atsaztaje porenka de prima si maj mare, Adovæ jare afzemene jezfe kete atsazta; Endrefeste prietnikul teu kasti enfuzczatine. De arsete dex porenats sze cin Ledfe si Prorotsi.

E Pute.

10.

[10] Mat. 11. v. 28. 29. Veniți toți la mine cari v'ăți ostenit ; și eu voi odihni pe voi, luați șun jugul meu și învățați dela mine, că eu sunt blând și cu inima smerită și veți afla odihnă sufletelor voastre.

## PARTE A DE PRIMA DESPRE

### NEVOIA SAU DOSADA OMULUI.

*1. De unde vei cunoaște nevoia și dosada ta ? [3]*

R. Din Legea lui Dumnezeu.

*Rom. 3. v. 20. Cunoscătura păcatului este prin Lege.*

*1. Ce poștește dela noi Legea lui Dumnezeu ? [4]*

R. Ne învăță pe noi pe aceea Domnul Hristos într'o sumă la Sfântul Matei în douăzeci și două de părți.

Îndrăgește pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot gândul tău, și din toată vârtute, aceasta e porunca de prima și mai mare. A doua iară asemenea este către aceasta ; îndrăgește prietnicul tău ca și însuși ține. De aceste două porunci se țin Legea și Prorocii.



*E. Tineje jara Entrembletor.*

R. Domnul noștru Ieșus Hristos, decum krendfile Creduluij à Apostolilor entro somma ene envace.

1. *Tim. 2. v. 5.* Unul jește Entrembletorul entre Dumnedzeu, și entre omeny Omul Ieșus Hristus.

*E. Kare jește atsel Credeu Apostolilor.*

R. Cred entrun Dumnedzeu, en Tatel à tot Puternik, roditorul tseruluij și à pământuluij, Și en Ieșus Hristus, entrunul Fiul neșkut al ũzeu, Domnul noștru, kare ũze prinũze de Duhul Szvent, neșku den Maria Vergure, Paçi szupt Pontius Pilatus, reștignize, și muri, engrupeũze, pogori prae pekura, à treja dzi de la morez eũze ũkulae, ũzuji ũzufe en tser, fede de à derapta Tateluj à tot Puternik, Dumnedzeuluij, de akolova fi vi nyetor à đfudeka viji și morci Cred și en Duhul Szvent; Cred Beșzereka kjuzd, Christinașzke; unetsune Szvencilor, Jeretsune pekatelor, Szkulerura trupurilor, și viața de devetsie Amen.

*Entuob*

13.

[13] *I. Cine e iară întrumblător?* [11] R. Domnul nostru Isus Hristos, decum crengile Credului a apostolilor într' o sumă ne învață.

1. *1. Tim. 2. v. 5.* Unul este întrumblătorul între Dumnezeu, și între oameni Omul Isus Hristos.

*I. Care este acel Credeu Apostolilor?* [12]

R. Cred într'un Dumnezeu, în Tatăl atot puternic, roditorul cerului și a pământului, Și în Isus Hristos, într'unul Fiul născut al său, Domnul nostru, care se prinse de Duhul Sfânt, născu din Maria Vergură, Pați supt Ponțiu Pilat, răstigni se, și muri, îngropă se, pogori pre păcură, a treia zi de la morți se sculă, sui sus în cer, șede de-a-dreapta Tatălui atotputernic, Dumnezeului, de acolo vași venitor a judeca viii și morții. Cred și în Duhul Sfânt; cred Biserica chiuză, creștinească, unăciunea Sfinților, Iertăciunea păcatelor, Sculătura trupurilor, și vieța de vecie Amen.

*E. Pră ketee paroz ũza emparr atseũzi Credeu à Apostolilor?*

R. Prae trej precz: kae parte de prima jeșite de prae Tatel Dumnezeu, și de prae roditura à noștrăe, Adovae jește de prae Fiul, și de prae deșzkumperetsune à noștrăe. Atrea jește de prae duhul Szvent, și de prae ũzvincintra noștrăe.

*E. Kesse numești Trej, aști Tatel, Fiul, și Duhul Szvent?*

R. Kae Dumnedzeu en kuvētul ũzeu aũsa au ivit prae ũzinc, kum atseũzi trej un roditura de altul ũze fie ũzemelyury ũzau obrazu ũzebebitae, atsel un Dumnedzeu de devetsie.

1. *Joh. 3. v. 7.* Trej ũzemi en tser - karifakadevereturae, Tatel, Fiul, ũzau kuventuh, și Duhul Szvent, și atseũzi Trej ũzemi unul

DE PRĀ TATEL DUM  
NEDZEU

*E. Tiekrede kēnd atũaja nlujeũt?*

Creden Tatel à tot puternik Dumnedzeu en Roditorul tseruluij și à pământuluij?

Cred

14.

[14] *I. Pre câte părți se împarte acest Credeu a Apostolilor?* [13]

R. Pre trei părți: că parte de prima este de pre Tatăl Dumnezeu, și de pre roditura a noastră. A doua este de pre Fiul și de pre descumpărăciune a noastră, A treia este de pre Duhul Sfânt, și de pre sfințitura noastră.

*I. Căce numești Trei, a ști Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt?* [14]

R. Că Dumnezeu în cuvântul său așa a ivit pre sine, cum acești trei unul de altul să fie semeliuri sau obrazu osebite, acel un Dumnezeu de vecie.

1. *Joh. 5. v. 7.* Trei sunt în cer, cari fac adevărătura, Tatăl, Fiul, sau cuvântul, și Duhul Sfânt, și acești Trei sunt unul.

DE PRE TATĂL DUMNEZEU.

*I. Ce crezi când aceea uluești?* [15]

Cred în Tatăl atotputernic Dumnezeu, în roditorul cerului și a pământului?

<sup>4</sup> F.-năl: atseũzi.

Cred kum Tatel devesie à Domnuluj nofztru alu Jesus Christus, kare tote den nemika au rodit, prentu Christufuluj mjeu mje enke emjeszte Tatel si Dumnedzeu.

*Heb. 1. v. 3* Tse noj previm, nufz sekute den atsele, tse novz sze iveszk *Gal. 4. v. 7* Maj mult nufzmetecz szluds tseafecz, si d ke szmetecz fecz urikafi enke szmetec alu Dumnedzeu prin Christus.

*E. Tse jefzse purteuwa de grifa alu Dumnedzeu.*

R. Jefzte terime puternike alu Dumnedzeufi preturindnile ajeve, ku kare au rodit tserul si pementul ku tote roditurille enruna, ka ku o menz ele cine, si se vodeste, alsa kum tote jefzte temple den szvarul Dumnedzeu jefzale.

*Acta. 17. v. 25.* Jel de tuturora viazza si refszuffellu jif tote. *Eph. 1. v. 11* Totele fatse den szvarul voj jefzale.

DE PRÆ FIUL DUMNEDEU.

*E. ketse szenumest Fiul lu Dumnedzeu JESUS atsaia ej atsaia Ijzpevitor szau szlobozitor?*

R. Ke præ noj dē tote pekatete nofztræ enc

15.

[15] Cred cum Tatăl de vecie a Domnului nostru a lui Isus Hristos, care toate din nimic au rodit, prentu Hristos al meu mie încă îmi este Tatăl și Dumnezeu.

*Heb. 11. v. 3.<sup>5</sup>* Ce noi primim, nu-s făcute din acele, ce nouă se ivesc. *Gal. 4. v. 7.* Mai mult nu sunteți slugi ce feți<sup>6</sup> și dacă sunteți feți, uricașii încă sunteți a lui Dumnezeu prin Hristos.

*I. Ce este purtătura de grijă a lui Dumnezeu? [16]*

R. Este tărimea puternică a lui Dumnezeu și pretutindinile aievea, cu care au rodit cerul și pământul cu toate roditurile într'una, ca cu o mână le ține, și le vodește, așa cum toate să se întâmple din sfatul Dumnezeirii sale.

*Acta. 17. v. 25.* El dă tuturora vieță și toate. *Eph. 1. v. 11.* Toate le face din sfatul voii sale.

DE PRE FIUL DUMNEZEU.

*I. Căce se numește Fiul lui Dumnezeu ISUS aceea-i aceea Ispășitor sau slobozitor? [17]*

R. Ca pre noi din toate păcatele noas-

<sup>5</sup> Az 1639. es 1643. évi kiadás magyar szövegben is *Heb. 11. 3.*, a latin szövegben azonban *Heb. 12. 3.*

<sup>6</sup> F.-nál: afecz.

træ enc szlobozest, sine ifzpezeft.

*Mat. 1. v. 21.* Kjeinalvej præ jel JESUS, Kæjelva szlobozid dihania sza den pekatel: lor. *Act. 4. v. 13.* Nuje en altul en nime itzpezenie, nitsi szau dat entre omeny szupt tser ala nume præen kare are trebuiane cine szau ne itzpezeft.

*E. Ketse sza kjame Christuu atsaia ej atsaia UNSZ?*

R. Kæ dela Tatel jefzte orendit si de Duhul Szvent jefzte unsz, kum sze fie mare Prorok si Enveceptor, mare Præ ut, si Kraj.

*1. Cor. v. 30.* Kare (Jesus Christus) jefzte pufz novz de la Dumnedzeu mendrie si defzkompereisunc. *Job. 2. v. 18.* Præ Dumnedzeu oitskend nime nau vedzut, tse atsel Fiul unul nefzcut kare jefzte en szenul Tatelujluj, jel enau povefztuit novz *Heb. 9. v. 28.* Christus odate efzau sivrvelnit kum pekatete à mulcz szele jeh. *Rom. 8* Christus de à derapra alu Dumnedzeu milkujestefze prentu noj. *Pfal. 110. v. 1. 2.* Dzfize Domnul: Domnuluj mjeu, Domnefete en mislokul alleniflor tej.

*E. Prentu tse oke sze kjame Christus Fiul unul nefzcut alu Dumnedzeu?*

R. Ke numaj jel szingur jefzte de nerav Fiul lu Dumnedzeu, præ kare Tatelden

16.

[16] tre ne slobozește, și ne ispășește.

*Mat. 1. v. 21.* Chema-l vei pre el ISUS, ca el va slobozid dihania sa din păcatele lor. *Act. 4. v. 13.<sup>7</sup>* Nu e în altul în nime ispășenie, nici s'au dat între oameni supt cer alt nume prin care ar trebui a ne ține sau ne ispăsi.

*I. Căce se chiamă Hristos aceea îi aceea UNS? [18]*

R. Că dela Tatăl este orândit și de Duhul Sfânt este uns, cum să fie mare Proroc și învățator, mare Preot și Crai.

*1. Cor. v. 30.* Care (Isus Hristos) este pus nouă dela Dumnezeu mândrie și descumpărăciune. *Ioh. 2. v. 18.* Pre Dumnezeu nicipând nime n'au văzut, ce acel Fiul unul născut care este în sânul Tatălui lui, el ne-au povestuit nouă. *Heb. 9. v. 28.* Hristos odată s'au jertfăluit cum păcatele a mulți să le ia. *Rom. 8.<sup>8</sup>* Hristos de-a-dreapta a lui Dumnezeu milcueste-se prentu noi. *Psal. 110. v. 1. 2.* Zise Domnul, Domnului meu, Domnește-te în mijlocul alenișilor tăi.

*I. Prentu ce ocă se chiamă Hristos Fiul unul născut a lui Dumnezeu? [19]*

R. Ca numai el singur este de nărav

<sup>7</sup> Az 1639. és 1643. évi latin-magyar kiadásban: *Act. 4. 12.*

<sup>8</sup> Az 1639. és 1643. évi kiadás latin szövegében: *Rom. 8. 34.*, a magyarban: *Rom. 8. 14.*

rei den vremile devetsie elau nefz-  
kut.

*Psal. 2. v 7.* Jehova dzifze mijc: Fiul mjeu  
jeft tu afzedz ram nefzkur præ tinc.

*E. Prenturuse eke kjem au numeſt præ Chriſ-  
tus Domnul noſztru?*

R. Ke ku ſzendſele ſzkump aluj  
enau fekut præ noj iſzto alu.

*1. Job. 1. 7.* Alu Jeſus Chriſtus; à Fiuluj luj  
ſzendſele enc kureceſte præ noj den  
tote pecatele noſztræ.

*E. Tse credz kend atsaja dzjts:  
Eſze prinſze de Duhul Szvent, nefzku den  
Maria Vergura?*

R. Kum kæ Fiul lu Dumnedzeu  
den trupul ſi den ſzendſele à Mariæj  
Verguræ, præ n munka à Duhuluj  
Szventluve ſzuſa nerav derept ome-  
neſzk.

*Luc. 1. v 35.* Duhul Svenc va deſzkeleka  
præ tinc (Maria) ſi vertute à enaltu-  
luj umbriva præ tinc. Derepenſze atsela

B enke  
17.

Fiul lui Dumnezeu, pre care Ta- [17] tål  
din vremile de vecie l-au născut.

*Psal. 2. v. 7.* Iehova zise mie: Fiul  
meu eſti tu aſtazi te-am născut pre tine.

*I. Prentu ce ocă chemi au numeſti  
pre Hriſtos Domnul noſtru? [20]*

R. Că cu sângele scump a lui ne-au  
făcut pre noi isto a lui.

*I. Ioh. 1. 7.* A lui Isus Hriſtos; a  
Fiului lui sângele ne curăteſte pre noi  
din toate păcatele noastre.

*I. Ce crezi când aceea zici: Se prinse  
de Duhul Sfânt, născu din Maria Ver-  
gură? [21]*

R. Cum că Fiul lui Dumnezeu din  
trupul ſi din sângele a Mariei Vergure,  
prin munca a Duhului Sfânt luă sus  
nărav drept omenesc.

*Luc. 1. v. 35.* Duhul Sfânt va deſcă-  
leca pre tine (Maria) ſi vârtute a înal-  
tului umbri va pre tine. Drept înſă

atsela enke tseva naſte den tinc c;  
Szvent, ſi ſzeva kjæmia Fiul lu Dum-  
nedzeu.

*E. Tse Credz kend atsaja dzjts:  
Pcci?*

R. Kum jelen tote vreme vicei-  
ej luj enke, tse maj tare en vreme  
morciej au pecito menia alu Dum-  
nedzeu prentu pecatele noſztræ.

*1. Pet. 2. v 24* Kare pekatele noſztre elau  
purtat en trupul ſzeu præ lemn, ku a-  
kuj venerej ſzemtez vindikacz.

*E. Ketse au pccit Chriſtus:  
Szupt Pontius Pilatus?*

R. Kum jel find nevinovat en  
nainte deregetoruluj de affare eſzau  
dſudekat præ morte, kum præ noj  
ſzene ſzkote de ſzupt dſudekata alu  
Dumnedzeu.

*Luc. 23. v 17.* Dzifze Pilatus: Nitsi ô vine  
nam afflat en atſeſzt om.

*E. Ketse ſzau reſzignit Chriſtus?*

R. Kurr

18.

[18] acela încă ce va naște din tine în  
Sfânt, și se va chema Fiul lui Dumnezeu.

*I. Ce crezi când aceea zici: Păți? [22]*

R. Cum el în toată vremea vieții lui  
încă, ce mai tare în vremea morții au  
pățit-o mânia a lui Dumnezeu prentu  
păcatele noastre.

*1. Pet. 2. v. 24.* Care păcatele noastre  
le-au purtat în trupul său pre lemn, cu  
a cui vânătai sunteți vindicați.

*I. Căce au pățit Hriſtos: Subt Ponſtu  
Pilat? [23]*

R. Cum el fiind nevinovat înaintea  
dregătorului de afară s'au judecat pre  
moarte, cum pre noi să ne scoată desubt  
judecata a lui Dumnezeu.

*Luk. 23. v. 13.* Zise Pilat: nici o vină  
n'am aflat în acest om.

*I. Căce s'au răstignit Hriſtos? [24]*

<sup>9</sup> Az 1639. és 1643. évi latin—magyar kiadás-  
ban: Luc. 23. v. 13. 14.



R. Kum bleiztama tse jera præ mine tze je szine.

*Gal. 3. v. 13.* Christus enau deszkumperat præ noi de bleiztama ledşiei, kend prentu noi fu bleiztamæ. ke şzkrişzujes; Bleiztemat vore tsine aninat jeizte de lemn.

*E Prentu tse oke aumurit Christus?*

R. Prentu tsaszta oka ke derep-tectiei alu Dumnedzeu prentu pe-katele noştre nitst entrunkip aj-mintrille desztul nare fi putut fatse.

*Heb. 2. v. 14. 15.* Kû Christus tze Zdro-başke pren morţe atşaja, la tsine jera pu-tere morciei, atşaja ejaţaja, præ Drakul, fi tze şzlobodze vore kari de frica mor-ciej en tore viarza lor jera robi

*E. Keşe şzau şe engrupat Christus?*

R. Rum ku atşaja şzæ adveeretdze ke jel ku adevæ are fi murit.

*Matt. 27. v. 59. 60.* Ioseph kend are fi luat dşoşz trupulu İesus, el nemefzti en mormentul nov alşzeu.

B 2

E Keşo

19.

[19] R. Cum blesteama<sup>19</sup> ce era pre mine să ia sine.

*Gal. 3. v. 13.*<sup>21</sup> Hristos ne-au descum-părat pre noi de blesteama<sup>10</sup> legii, când prentu noi fu blesteamă,<sup>10</sup> că scrisu-i; Blestemat oarecine aninat este de lemn.

*I. Prentu ce ocă ou murit Hristos? [25]*

Prentu ceastă ocă că dreptăţiei a lui Dumnezeu prentu păcatele noastre nici într'un chip aimintrilea destul n'are fi putut face.

*Heb. 2. v. 14. 15.* Cum Hristos să sdrobească prin moartea aceea, la cine era puterea morţii, aceea-i aceea, pre Dracul, şi să sloboadă oarecari de frica morţii în toată vieaţa lor era robi.

*I. Căce s'au şi îngropat Hristos? [26]*

R. Cum<sup>12</sup> cu aceea să adeværeze că el cu adevær are fi murit.

*Mat. 27. v. 59. 60.* Iosif când are fi luat jos trupul lui İsus, el nămesti în mormântul nou al său.

<sup>10</sup> F.-nál: bleiztama, bleiztama, bleiztama a különben várható bleiztem helyett.

<sup>11</sup> Az 1639. és 1643. évi latin-magyar kiadás-ban: Galat. 3. 13.

<sup>12</sup> F.-nál sajtóhibával: Rum.

*E. Keşe punşj atşaszta enke lenge atşojas Pogori pre pekure?*

R. Kum İeu en işzpiteturille grelle à mele premine, ku atşaszta veszelitüre şzeme hræneşzk, kum Domnul mjeu İesus Christus ku şztrinşzurille, fi kudşu-trujale nesşzpuşe à inimijeşji à şzuffletu-luj luj, pre mine de kinurille şi de dşurru-jale à pekurişej emau şzlobodzitume.

*Efa. 53. v. 5.* İel (Mesias) au rebdat du-terşj prentu hiklenyille noştræ. *1. Sa-muel. 2. v. 6.* Domnul omore, şi jareşite envidæze, dşoşz pene la pekure arunke, şi jareşite şzkote.

*E. Keşe au şzkulat şzuşz Christus?*

R. Kum pre noi şzne pote fatse part-nits en dereptate keutate ku morţe atza-

*Rom. 4. v. 25.* Kare pre morţe eşzau dat prentu pekatele noştre, şi au şzkulat prentu endereptetna noştre.

*E. Entşe kip enşseleds atşaszta:*

*Şzuşj şzuşz en şferurşj?*

R. Kum Christus pre vedere Aposto-lilor eşzau luvatusşe şzuşz en şferurşj kum akolo şzæ şadzeda deraptræ Tateluş.

Act. 1

20.

[20] *I. Căce pu'şl aceasta încă lângă aceea; Pogori pre păcură? [27]*

R. Cum eu în ispităturile grele a mele pre mine cu această veselitură să mă hrănesc, cum Domnul meu İsus Hristos cu strânsurile, şi cu jutruiala nespuşa a inimii şi a sufletului lui, pre mine de chinurile şi de jutruiala m-au slobozitu-mă.

*Isa. 53. v. 5.* El (Mesia) au răbdat dureri prentu vicleniile noastre. *1. Sa-muel 2. v. 6.* Domnul omoarş şi iarăşite învie, jos până la păcură aruncă, şi iarăşite scoate.

*I. Căce ou sculat sus Hristos? [28]*

R. Cum pre noi să ne poată face partnici în dreptatea căutată cu moarte a sa.

*Rom. 4. v. 25.* Care pre moarte s'au dat prentu păcatele noastre, şi au sculat prentu îndreptătura noastră.

*I. În ce chip înşelegi aceasta: Sui şuş în ceruri? [29]*

R. Cum Hristos pre vederea Apostoli-lor s'au luvatu-se sus în ceruri cum acolo să şadă de-a-dreapta Tatălui.

*Act. 1. v. 9.* Præ vedere à ochilor lor e-  
szau redikat szulz.

*E. Kefje sze pune atsafzta enkelenge atsfya;*  
*Sedzu de à derapta alu Dumnedzeu?*

R. Ke Christus utrinde au szuit szu-  
fzen tfer, kum akolo pre sine sze deszki-  
dze à fi kapul Beszeretfijej szvent à szi e.

*Eph. 1. v. 20. 21. 22* Nemesztitulau præ  
Christus de à derapta asza en tferurj præ  
szepe tote purerille ku mult maj szufsz, si pre  
jel elau pulz kapul Beszeretfijej szvente.

*E. Kefsej vinjetor Christus à dsudeka vji  
si Morci?*

R. Kum pre noi la sziene en feriketfune  
deverfiaz szene trake *Mat. 26. v. 32.* A-  
tuntsva dzitfe Krajul atelora kari de  
mana deraptæ vor fi: Venicz alduiti à  
Tateluj injeu, biruitz emperecia tfe au  
getit vove, de pulzul fundamentomuluj  
atfestij lumi.

#### DE PRÆ DVHVL SZVENT.

*E. Tfe kredz de præ Duhul Szvent?*

R. Kum ku Tatel deverfiaz, si ku Fiul,  
jelzic Un, Derept, Deverfice Dumned-  
B 3 zeu, si

21.

[21] *Act. 1. v. 9.* Pre vedere a ochilor  
lor s'au ridicat sus.

*1. Căce se pune aceasta încă lângă  
aceea; Şezu de-a-dreapta a lui Dumne-  
zeu? [30]*

R. Ca Hristos utrinde au suit sus în  
cer, cum acolo pre sine să deschidă a  
fi capul Bisericii sfinte a sale.

*Eph. 1. v. 20. 21. 22.* Nămestitu-l-au  
pre Hristos de-a-dreapta a sa în ceruri  
preste<sup>13</sup> toate puterile cu mult mai sus.  
şi pre el l-au pus capul Bisericii sfinte.

*1. Căce-i venitor Hristos a judeca viii  
şi morţii? [31]*

R. Cum pre noi la sine în fericăciune  
de vecie să ne treacă<sup>14</sup> *Mat. 25. v. 34.*  
Atunci va zice Craiul acelora cari de  
mâna dreaptă vor fi: Veniţi alduiţii a  
Tatălui meu, biruiţi împărăţia ce a  
gătit vouă, de pusul fundamentomuluj  
acestei lumi.

#### DE PRE DUHUL SFÂNT.

*1. Ce crezi de pre Duhul Sfânt? [32]*

R. Cum cu Tatăl de vecie, şi cu  
Fiul, este Un, Drept, De vecie Dumne-

<sup>13</sup> F.-nál: praeşzepe.

<sup>14</sup> F.-nál: izene trake.

zeu, si kum mine prenkredincza derap-  
te lu Christus. si den tot binele luj eme  
fatse partnik.

*Act. 5. v. 3. 4.* Ketse, tsau emplit Saran i-  
nima ta kum sze mincz en alianul Duhu-  
luj Szvent nu à om minczs, tselu Dum-  
nedzeu.

*Galat. 3 v 14* Kum tsel fegeduit Duhul  
Szvent szel luvem prenkredincza.

*E. Tfe kredz de pre kjaze Beszereke Sz-  
ventu alu Christus?*

R. Kred kum Fiul lu Dumnedzeu  
dentre tot namul omeneszk siragul au a-  
lesz szi præ viacza deversie prenk  
Duhul Szvent, si prenkventul szueu elva cine, si  
kum jeu enke atseluj sirag szemt o parte  
viæ. si fi voipe ne en versie.

*Mat. 16. v 10.* Prenk atsafzta szteny de  
piatrae eu voj kledi Beszereke Szvent à  
me. *1. Cor. 1. v 8.* Dumnedzeu eva ente-  
ri pre vojpe ne en szferfit en nevinovetsu-  
ne.

*E. Tfe jefzic (aufatse) Unetsuna Szvin-  
ilor?*

R. Kum

22.

[22] zeu, şi cum mine prin credinţa  
dreaptă lui Hristos şi din tot binele  
lui mă face partnik.

*Act. 5. v. 3. 4.* Căce ți-au umplut  
Satana inima ta cum să minți în alea-  
nul Duhului Sfânt nu a om mințiși, ce  
lui Dumnezeu.

*Galat. 3. v. 14.* Cum cel făgăduit  
Duhul Sfânt să-l luăm prin credință.

*1. Ce crezi de pre chiuză Biserică  
Sfântă a lui Hristos? [33]*

R. Cred cum Fiul lui Dumnezeu din-  
tre tot neamul omenesc şiragul au ales  
şie pre vieața de vecie prin Duhul Sfânt,  
şi prin cuvântul său îl va şine, şi cum  
eu încă celui şirag sunt o parte vie,  
şi fi voi până în vecie.

*Mat. 16. v. 19.*<sup>15</sup> Prin aceasta stană<sup>16</sup>  
de piatră eu voi clădi Biserica Sfântă  
a mea. *1. Cor. 1. v. 8.* Dumnezeu va  
întări pre voi până în sfârşit în nevinovăciune.

*1. Ce este (au face) Unăciunea Sfinţi-  
lor? [34]*

<sup>15</sup> Az 1639. és 1643. évi latin—magyar kiadás-  
ban: *Matth. 16. 18.*

<sup>16</sup> F.-nál: Prin atsafzta szteny de piatrae.

R. Kum tocz vernitsi eſz kjuſi ſi partnitsalu Chriſtus. ſi den tot binele luſi kum daruri au luat dela Dumnedzeu atſele tuturora trebueſte ſze entorke pre iſpęſenie.

1. *Joh. 1. v. 3.* Kum vove enke kjuze ſze fie ku noi, ſi kjuze à noſtre ſze fie ku Tatel, ſi ku Fiul ſzeu, ku Jeſus Chriſtus.

*E. Tse kredz de pre iertetsune pekator?*

R. Kum Dumnedzeu, prentu fekture de deſtul alu Chriſtus, rote pomana à pekator noſtre au puſzo dfoſz, ſi mine ku dereptate alu Chriſtus en har emau deruitume.

2. *Cor. 5 v. 1. 19. 21.* Dumnedzeu jera en Chriſtus domolind ſe tſaſtze lume nu begend lor vine prentu pekat: Ke pre atſela kare pekar nultia prentu noiſzeſim en el dereptate alu Dumnedzeu.

*E. Kutse modetevej enderepta en nainte lu Dumnedzeu?*

R. Numaj ſzingur pren kredineza alu Jeſus Chriſtus, en atne, kum fere de rote deſtojnriſia a me, kurat numaj den me-

B 4

ſzerete

23.

[23] R. Cum toți vernicii is chiuji și partnici a lui Hristos, și din tot binele lui și cum daruri au luat dela Dumnezeu acele tuturora trebuește să întoarcă pre ispășenie.

1. *Joh. 1. v. 3.* Cum vouă încă chiuză să fie cu noi, și chiuză a noastră să fie cu Tatăl, și cu Fiul său, cu Isus Hristos.

*1. Ce crezi de pre iertăciunea păcatelor? [35]*

R. Cum Dumnezeu, prentu făcătura de destul a lui Hristos, toată pomana a păcatelor noastre au pus-o jos, și mine cu dreptate a lui Hristos în har m-au dăruitu-mă.

2. *Cor. 5. v. 1. 19. 21.*<sup>17</sup> Dumnezeu era în Hristos domolind și această lume nu băgând lor vine prentu păcat: Că pre acela care păcat nu știa noi să fim în el dreptate a lui Dumnezeu.

*1. Cu ce mod te vei îndrepta înaintea lui Dumnezeu? [36]*

R. Numai singur prin credința a lui Isus Hristos, în atăta, cum fără de toată destoinicia a mea, curat numai din me-

<sup>17</sup> Az 1639. és 1643. évi latin-magyar kiadásban: 2. Cor. 5. v. 19. 21.

ſzerere alu Dumnedzeu emiſze deſtojnriſteſte, mje fekerura de deſtul ku plin, dereptate ſi ſzvincinia alu Chriſtus.

*Rom. 3. v. 24. 25. 28.* Altı karıſz endereptac en har, atſaja ej atſaja den mila alu Dumnedzeu, pren deſzkumperetsune fekute en Jeſus Chriſtus, præ kare Dumnedzeu au orendeit kum ſze fie ſirtve domolitore en ſzendſele lui pren kredincza: Dereptenſze uluim en kip de adever, kum omul jel uſze enderapta ſi ſze iſpęſeſte pren kredincza. fere de faptele Ledſije.

*E. Tse kredincza iſpęzetore?*

R. Nu numaj vro ataré kunoſzkuturæ ku tse en kip tare, una enczelyeg ku atſele rote, karele Dumnedzeu en kuvantul ſzeu au ivit: tse uzbejale enke adeverite am, kare atſaja adeveracce, kum mie enke jertetsune de pekat ſi viacze devetsie emiſzau derut prentu una deſtojnriſia alu Chriſtus.

*Joh. 3. v. 33.* Tſineva primi adeveretura luſi, atſela au petſetluit koj Dumnedzeu derept.

*E. Kette*

24.

[24] serere a lui Dumnezeu mi se destoinicește mie făcătura de destul cu plin, dreptatea și sfințenia a lui Hristos.

*Rom. 3. v. 24. 25. 28.* Aceștia carișz îndreptați în har, aceea îi aceea din mila a lui Dumnezeu, prin descumpărăciunea făcută în Isus Hristos, pre care Dumnezeu au orânduit<sup>18</sup> cum să fie jertfa domolitoare în sângele lui prin credință: Drept însă uluim în chip de adevăr, cum omul el se îndreaptă<sup>19</sup> și se ispășește prin credință, fără de faptele Legii.

*1. Ce-i credința ispășitoare? [37]*

R. Nu numai vreo atare cunoscătura cu ce în chip tare, una înțeleg cu acele toate, carele Dumnezeu în cuvântul său au ivit: ce usbăială încă adevărită am, care aceea adevărează, cum mie încă iertăciune de păcat și vieață de vecie mi s'au dăruit prentu una destoinicia a lui Hristos.

*Joh. 3. v. 33.* Cine va primi adevăratura lui, acela au petſetluit că-i Dumnezeu drept.

<sup>18</sup> F-nál: orendeit.

<sup>19</sup> F-nál: jel ulaz enderaptae.

E. *Keise nu pote fi faptele bune a noștre en nainte lu Dumnedzeu, dereptate?*

R. Utrinde, ke tsele mai șzkumpe faptele bunæ a noștre, enke efz nepline en atsaize viacze.

*Efa 64. v 6.* Toatele dereptecile a noștre, efz ka kerpæ nekurate a mijerij.

E. *Kum șze najbe misi ódesz tojnissie faptele bunæ a noștre, kænd Dumnedzeu șegedu-jește platã prentu atsele?*

R. Atsa plate nuni șze de den desztojnissia tse den milæ.

*Luc. 17. v 10.* Șze tote elacz farse enke, karille vovefz porocissie enkes atsa ja dzirses Szluds fere de hafznæ șcemtem, kæ ku tscnam cinut a farse, atsa ja am fekut.

E. *Pratse vefzeliturecz jește cie șzkulatura trupuluj?*

R. Cum trupul mjeu ku putere alu Christus șzkulendufze, jareșite ku șzufletul mjeu emprecuna șzeva si atzemenafze-va ke tre trupul ferikar alu Christus.

*Philip. 3. v 21.* Kare (Christus) șzkimbar

B 5 va trun-

25.

[25] *I. Căce nu poate fi faptele bune a noastre înaintea lui Dumnezeu, dreptate?* [38]

R. Utrinde, că cele mai scumpe faptele bune a noastre, încă is nepline în această vieată.

*Isa, 64. v. 6.* Toatele dreptățile noastre is ca cãrpã necurată a muierii.

*I. Cum să n'aibă nicio destoinicie faptele bune a noastre, când Dumnezeu făăduște platã prentu acele?* [39]

R. Acea platã nu ni se dă din destoinicie ce din milã.

*Luc. 17. v. 10.* Se toate le-ați face încă, carele vouă-s poruncite încăși aceea ziceți.<sup>20</sup> Slugi fără de hasnã suntem, că cu ce ne-am ținut a face, aceea am făcut.

*I. Pre ce veseliturã-și este fie sculătura trupului?* [40]

R. Cum trupul meu cu putere a lui Hristos sculându-se, iarășite cu sufletul meu împreuna se va și asemãna se va către trupul fericat a lui Hristos.

*Philip. 3. v. 21.*<sup>21</sup> Care (Hristos) schimba

<sup>20</sup> F.-nál: *ditteses r. ditteeses.*

<sup>21</sup> Az 1639. és 1643. évi kiadás latin szövegében: Philipp. I. 21., a magyaros: Phil. 3. 21.

va trupurile izmunte a noștre kum ku afzemeneformã șze fie ke tre trupul ferikat alui.

E. *Tse vefzeliture jej den atsa/za krange Kred viacza devestie?*

R. Kum dupe tsafzte viacze vojave feriketsune depline.

*1. Cor. 5. v 2.* Utrinde șzulzpinemune; poftind ane embreka en kortul noștru den tsecl.

DE PRÆ SZVENTÆ SACRAMENTUMVRILE.

E. *Kuket Kredincza șzingure enefatse pre noj partiss en Christus; vore de unde iz volestse atsa kredincza?*

R. Dela Duhul Szvent care atsa ja o acice bren povestitura Evangeliomuluj, si ku viature ku sacramentumuluj ó entereft

*Joh. 3. vs.* Vore tsine deape si dē Duh nua naște, nuva entra en emperecia alu Dumnedzeu. *Rom. 10. v 17.* Kredincza jește dea afzkultement, afzkultementul jare pren kuventul alu Dumnedzeu. *Mat. 28. v 19. En.*

26.

[26] va trupurile smerite a noastre cum cu asemenea formã să fie către trupul fericat a lui.

*I. Ce veseliturã iei din această creangã: Cred vieața de vecie?* [41]

R. Cum după această vieată voi avea fericãciune deplinã.

*1. Cor. 5. v. 2.*<sup>24</sup> Utrinde suspinãmu-ne; poftind a ne îmbrãca în cortul nostru din cer.

DE PRE SFINTE ȘACRAMENTUMVRILE.

*I. Cu cât credința singurã ne face pre noi pornici în Hristos; oare de unde izvorăște*<sup>23</sup> *aceea credință?* [42]

R. Dela Duhul Sfânt care aceea o ațãtã prin<sup>24</sup> povestitura Evangheliomuluj, și cu vieturã cu sacramentumuluj o întãrește.

*Joh 3. v. 5.* Oarecine din apã și din Duh nu a naște, nu va intra în împãrãția a lui Dumnezeu. *Rom. 10. v. 17.* Credința este din ascultãmãnt, ascultãmãntul iarã prin cuvãntul a lui Dumnezeu. *Mat. 28.*

<sup>23</sup> Az 1639. évi latin szövegben: 2. Cor. 5. 2., az 1643. éviben: 2. Cro. 5. 2.

<sup>24</sup> F.-nál: *isvolette.*

<sup>24</sup> F.-nál sajtóhibával: *brem.*

Envecează totē nemzaturile botezundule prejei

*E. Tsej ŝemt Sacramentumurille?*

R. Ŝemt ŝemne Ŝvente ŝi petsecz Zelodte orenduare de Dumnedzeu, kŭ pren atsele ŝe ivázke, ŝi petserlujázke tuturor vernitsilor jertare pekatelor.

*Rom. 4. v. 11.* Luvatau ŝemnul a tajeruniej empredsur, petsete à enderepretsuniej de a kredincz

*E. Kete Sacramentumurj au orendis Christus en Testamentumul Nov?*

R. Dox: Botedŭne ŝi Tsina Ŝvente.

DE PRÆ BOTEZUNE.

*E. Tsej ŝe, Botedsune?*

R. Jelzte Sacramentum ŝzau ŝemn Ŝvent de prima à Testamentumulj Nov kare atsaja envace, ŝi petserlujeŝte, kŭ m jeu ku ŝzendŝele, ŝi ku ŝzufletul alu Christus tokma aŝa ku a dever, emam kurcitate, ka kend en kip de aŝare ku ape de ŝzluga Beŝzeretsijej Ŝvente emam ŝzpe-latume.

*Marc. 1. v. 4.* Botedza Janos, ŝi poveŝtu-ruja Botedŭne à pokzaniej, pre jerteteu-ne pekatelor, *E. Unde*

27.

[27] *v. 19.* Invățați toate nemzaturile botezându-le<sup>25</sup> pre ei.

*1. Ce sunt Sacramentumurile? [43]*

R. Sunt semne sfinte și peceți zăloage orânduite de Dumnezeu, cum prin acele să ivească, și pecetluiască tuturor vernicilor iertarea păcatelor. *Rom. 4. v. 11.* Luat-au semnul a tăieturii împrejur, pecete a îndreptăciunii din credință.

*1. Câte Sacramentumuri au orânduit Hristos în Testamentumul Nou? [44]*

R. Două: Botejunea și Cina Sfântă.

DE PRE BOTEJUNE.

*1. Ce este Botejunea? [45]*

R. Este Sacramentum sau semn sfânt de prima a Teștamentumulj Nou care aceea învăță, și pecetluiește, cum eu cu sângele, și cu sufletul a lui Hristos tocmai așa cu adevăr m'am curățitu-mă, ca când în chip de afară cu apă de Sluga Bisericii Sfinte m'am spalatu-mă.

*Marc. 1. v. 4.* Boteza Ioan, și povestuia Botejunea a pocaniei pre iertăciunea păcatelor.

<sup>25</sup> F.-nál sajtóhibával: botezundule r. botezundule.

*E. Unde au fegeduit atsaja Christus kum jel pre noj ŝzene ŝzepe ku ŝzendŝele ŝzeu, ŝi ku ŝzufletul ŝzeu?*

R. En orendalx Boredŭneiej. *Mat. 28. Marc. 16.* Duceŝive ŝi envecează totē namurille Botedzundele en Numele Tateluij, Fiuluij, ŝă Duhuluij Ŝvent. Kare va krede ŝi ŝzeva botedza iŝzepeŝiŝzeva, karejare nuva krede pegubiŝzeva.

*E. Trebujeŝte pre porobots mits de cice aj botedza.*

R. Trebujeŝte enkes tare: kejejenke ŝze cin de leghetura ŝi de Beŝzereka alu Dumnedzeu, pren Botedŭne trebujeŝte ŝzeŝze ŝzedafŝke en Beŝzereka Ŝventx.

*Act. 2.* Vove evi ŝzau fekut fegedas ŝi à fecilor voŝtri.

DE PRÆ TSINA DOM-  
NVLVJ.

*E. Tsej Tsina Domnuluj?*

R. Jelzte aldoile Sa-ramentum, ŝzau ŝemn Ŝvent à Testamentumulj Nov, en kare Christus, au porentsit tocz ver-

NITSI A

28.

[28] *1. Unde au făgăduit aceea Hristos cum el pre noi să ne spele cu sângele său, și cu sufletul său? [46]*

R. În orânduiala Botejunii. *Mat. 28. Marc. 16.* Duceți-vă și învățați toate neamurile botezându-le în Numele Tatălui, Fiului, și a Duhului Sfânt. Care va crede și se va boteza ispăși-se va, care iară nu va crede păgubi-se va.

*1. Trebuiește pre poroboci mici de-<sup>26</sup>fătă al boteza? [47]*

R. Trebuiește încăși tare: că ei încă se țin de legătura și de Biserica a lui Dumnezeu, prin Botejune trebuiește să se sădească în Biserica Sfântă.

*Act. 2.<sup>26</sup>* Vouă vi s'au făcut făgădaș și a feților voștri.

DE PRE CINA DOMNULUI.

*1. Ce-i Cina Domnului? [48]*

R. Este al doilea Sacramentum, sau semn a Teștamentumulj Nou, în care Hristos, au poruncit toți ver-

<sup>26</sup> Az 1639. és 1643. évi kiadásban: Act. 2. 30.

nitsi à menka, den atsa penye fremte, fi à be den atsel pehar empercit, ku atare adauf fegedas, kum szuffletul mjeu, de jel ku trupul lui, si ku szendsele lui tokma asfa ku adever efze pafra prax viacza devetsic; de kum ku adever penye, si vinul ku gura trupafzke jau si menenk; si ej atsaja oka undé Christus penye kjame trupul lui si peharul szendsele lui, Szvent Paul enke numeste penye trupul alu Christus, peharul jare kjuzluitura à szendsele lui lui ku noi. *Matf. 20. v 26. 27. 1. Cor. 10. v 16.*

*E. Unde au fegeduit Christus atsaja?*

R. En ôrendala Tsinejej; karele Szvent Paul Apostol den trei Evangelisti, de Szvent Mathe, Szvent Mark, si den Szvêc Lukats asse tseteste. *1. Cor. 11.*

Domnul nofztu Jêsus Christus en atsa nopte kéd efze vindu lue penya si dedéd har eu fremse si dzifze: Luacz menkacz, ke atsefzta jefzte trupul mjeu care prentu voj efze z drobeste, atsafzta fatesefz pre pomana me: Asifdere peharul enke dupetse are si tsinat dzikend, Atsefzt pehar e) Testa-

29.

[29] nicii a mânca din aceea pâine frântă, și a bea din acel păhar împărțit, cu atare adaus făgăduș, cum sufletul meu, de el cu trupul lui, și cu sângele lui tocmai așa cu adevăr se paște pre vieța de vecie, de cum cu adevăr pâinea și vinul cu gura trupească iau și mănânc, și îi aceea oca unde Hristos pâinea chiamă trupul lui și păharul sângele lui, Sfânt Pavel încă numește pâinea trupul a lui Hristos, păharul iară chiuzluitura a sângele lui<sup>27</sup> cu noi. *Matf. 20. v. 26. 27. 1. Cor. 10. v. 16.*<sup>28</sup>

*1. Unde au făgăduit Hristos aceea?* [49]

R. In ôrânduiala Cinei: carele Sfânt Pavel Apostol din trei Evangeliștii, din Sfânt Matei, Sfânt Marc, și din Sfânt Luca așa citește. *1. Cor. 11.*

Domnul nostru Isus Hristos în aceea noapte când se vându luă pâinea și dădând har o frânșe și zise: Luați mâncați, că acesta este trupul meu care prentu voi se sdrobește, aceasta faceți pre pomana mea. Așifderea păharul încă după ce are fi cinat zicând, Acest păhar

<sup>27</sup> F.-nál: lui lui, téves szóisméttél.

<sup>28</sup> Az 1639. és 1643. évi latin-magyar kiadás-gan: *Matth. 26. v. 26. 27. 1. Corinth. 10. 18.*

e) Testamentumul nov, pren szendsele mjeu Atsafzta fatesecz prax pomana mej. Ke vore de kiteor vecz menka atsafzta penye: si vecz be atsefzt pehar, vezficz szau pomenicz morte Domnuluj pene kendva fi vinetor.

*E. Kerora trebuyeste à merdse la masza Domnuluj?*

R. Atselora kari prax szine iszpitefzk, atsaja ej atsaja, kare ku adevar sze keje fzk unde jej ku pekatele fzale prax Dumnedzeu clare fi dodeit; ufzbeje fzkutze jare, kum atselelor prentu Christus szene jertate, si kare poffte fzk en kredinceza derapre si en viacza netsertetore den dzi en dzi tot maj tare à kre fte; kari aj mintrille fak, nu trebuyeste aj lesza (zuzf en rser ku putere kleirol à emperecie) tseruluj.

*1. Cor. 11. v 28.* Sze iszpetatfzke tsines tsines prax szine, si asfa sze menente den penye, si asfa sze be den tse fzt pehar.

*E. Tse fzk kleile Emperecie) tseruluj?*

R. Pove fztuitura à Evangeliomuluj, si tsertate szau vrava à Bcfzerticse) Szvêc ku kari-

30.

[30] îi Testamentumul nou, prin sângele meu. Aceasta faceți pre pomana mea.<sup>29</sup> Că oare de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest păhar, vestiți sau pomeniți moartea Domnului până când va fi venitor.

*1. Cărora trebuyeste a merge la masa Domnului?* [50]

R. Acelora cari pre sine ispiteasc, aceea îi aceea, care cu adevăr se căesc unde ei cu păcatele sale pre Dumnezeu l-are fi dodeit, usbăiescu-se iară, cum acelor prentu Hristos sunt iertate, și care poffte în credința dreaptă și în vieța necertătoare din zi în zi tot mai tare a crește cari aimintrilea fac, nu trebuyeste a-i lăsa sus în cer cu puterea cheilor a împărăției cerului.

*1. Cor. 11. v. 28.* Să ispitească cineși cineși pre sine, și așa să mănânce din pâine, și așa să bea din acest păhar.

*1. Ce-s cheile împărăției cerului?* [51]

R. Povestuitura a Evangheliomuluj, și certare<sup>30</sup> sau vrava a Bisericii Sfinte

<sup>29</sup> F.-nál: mej.

<sup>30</sup> F.-nál sajtóhibával: tsertate.

kakarele Emperecia tserului Pokazcilor, eșze deskide nepokaiczilor jare eșze enkunve.

*Mat. 18. v. 18.* Adever dzik voce kum voce tse vezz legaprae pement, fivor legatæ entser enke, si voce tsevæz dezlega præ pement dezlegate vor fi en tser enke.

## A TRE A PARTE.

### DE PRÆ

Dederuræ de har ketre Dumnedzeu à omuluj szlobodzit den nevoja

*E. Unde den tote nevoile, numai den meserere alu Dumnedzeu prentu Christus, enã szlobodzicune, kesse dare trebuește erke à face bine?*

R. Kum en tote viacza noșzire pre noj ens szene aratem ketre Dumnedzeu, à fi harnits, si kum noj den pomele de præ kredincza noșztræ sze fim adevericz: La szferfit kum noj ku viacza nerserretore à noșztræ præ alci enke sze dobendim lu Christus.

*Rom. 12*

31.

[31] cu carele Impărăția cerului Pocăiților se deschide, nepocăiților iară se încuie.

*Mat. 18. v. 18.* Adever zic vouă, cum orice veți lega pe pământ fi vor legate în cer încă, și orice veți deslega pe pământ deslegate vor fi și în cer încă.

## A TREIA PARTE.

### DE PRE

Dădatură de har către Dumnezeu a omului slobozit din nevoie.

*1. Unde din toate nevoile numai din meserere a lui Dumnezeu prentu Hristos ne-au slobozitu-ne, căce dară trebuește încă<sup>21</sup> a face bine?* [52]

R. Cum în toată vieța noastră pre noi inși să ne arătăm către Dumnezeu a fi harnici, și cum noi din poamele de pre credința noastră să fim adevăriți: la sfârșit, cum noi cu vieța necertătoare a noastră pre alții încă să dobândim lui Hristos.

<sup>21</sup> F.-nál sajtóhibával: erke.

*Rom. 12. v. 12* Adutsevive en nainte truprile voșztræ, via Szventæ, sÿrtvæ jubitæ en nainte lu Dumnedzeu si nuve kre-țrecz ketre atsaszte lume, tse szkimbative præ voj, præn en noștura mincilor voșztræ præ atsaszta kum sze adeveracz, kare sze fie lu Dumnedzeu voje bunæ jubite si pline *2. Petr. 1. v. 10.* Nevoicz kjermetura voșztre si aleszetura voșztræ à enteri *Mat. 5. v. 16.* Așave lutsaszke lumina voșztre ennainte omenilor, kum sze vade faptele bunæ à voșztræ si sze laude Tatel voșztru den tser.

*E. Karille șzemt fapte buna?*

R. Tsele tse vor fi den kredincza de rapte: dupe Ledse alu Dumnedzeu, si vor fi numai præ laude numeluj lui.

*Rom. 14 v. 23.* Vore tse nuj den kredinczæ ej pekat. *Eph. 6. v. 17.* Luvacz szufz armele (szpeșzenijej), atsaja ej atsaja, kuventul lu Dumnedzeu. *1. Cor. 10. v. 31.* Totelc faceșz præ lauda alu Dumnedzeu.

## DE PRÆ LEDSE LU DUM-

NEDZEU.

Tse

32.

[32] *Rom. 12. v. 12.* Aduceți-vă înaintea trupurile voastre, vie, sfântă jertfă iubită înaintea lui Dumnezeu și nu vă croiți către această lume, ce schimbați-vă pre voi prin înnoitura minților voastre pre aceasta cum să adevați, care să fie lui Dumnezeu voie bună, iubită și plină. *2. Petr. 1. v. 10.* Nevoiți chemătura voastră și alesătura voastră a întări. *Mat. 5. v. 16.* Așa vă lucească lumina voastră înaintea oamenilor, cum să vadă faptele bune a voastre și să laude Tatăl vostru din cer.

*1. Carile sunt fapte bune?* [53]

R. Cele ce vor fi din credința dreaptă, după Legea a lui Dumnezeu, și vor fi numai pre lauda numelui lui.

*Rom. 14. v. 23.* Orice nu-i din credința fi păcat. *Eph. 6. v. 17.* Luați sus armele ispășeniei, aceea fi aceea, cuvântul lui Dumnezeu. *1. Cor. 10. v. 31.* Toatele faceți pre lauda lui Dumnezeu.

E Tse jefzte Ledse alu Dumnedzeu?

R. Atsaja aŝa jefzte ŝzkriŝze. *Exod. 20. Deut. 5.*

Greŝ Dumnedzeu tote atseŝte kuvente:

*Poranka de prima.*

Jeu ŝzemt Domnul Dumnedzeul teu, kare tam ŝzkolŝ prã tine den Ægiprus, dẽ kafza ŝzluŝbijej, ŝze najb tu Dumnedzej ŝztrieny en nainte me.

*Adoa poranka.*

Nu fatse cie kip tsoplit, ŝi nitsi õ afzemeneturã atselora tse ŝzemt ŝzufz en tser, au atse dŝoz prã pemet au en ape ŝzup pement, Nitsi te pleka atserola nitsi tisinŝzti atsele; Ke jeu ŝzemt Domnul Dũnedzeul teu tare, ŝzteror de beŝzeu, kare voi guni beŝzeu de allan prentu pe katele perincilor en fecz, penen a trea ŝi apatra ŝzementzã en atseja, kari ureŝzk prã mine ŝi fak meŝzerere penen amũ de ŝzementzã, ku atseja kari endreŝezk prã mine, ŝi em ein porentsile mele:

*Atea poranka.*

Domnuluj Dumnedzeuluj teu Numele  
C daffiele.

33.

## DE PRE LEGEA LUI DUMNEZEU.

[33] 1. Ce este *Legea lui Dumnezeu*? (54)

R. A ceea așa este scrisă. *Exod. 20. Deut. 5.*

Grăi Dumnezeu toate aceste cuvinte:

*Porunca de prima.*

Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, care te-am scos pre tine din Egipt. din casa slujbei, să n'aibi tu Dumnezei streini înaintea mea.

*A doua poruncă.*

Nu iace ție chip cioplit, și nicio asemănătură acelora ce sunt sus în cer, au aici jos pre pământ au în apă subt pământ. Nici te pleca acelora<sup>32</sup> nici le cinsti<sup>33</sup> acele. Că eu sunt Domnul Dumnezeul tău tare, stător de băsău, care voi goni băsău de alean pentru păcatele părinților în feți, până'n a treia și a patra sământă în aceia, cari urăsc pre mine și fac meserere până'n a mie de sământă, cu aceia cari îndrăgesc pre mine, și-mi țin poruncile mele.

*A treia porunca.*

Domnului Dumnezului tău Numele

<sup>32</sup> F.nál: atserola.

<sup>33</sup> F.nál sajtóhibával: tisinŝzti.

daffielele nul pomeni, kã Domnul nuva ŝezza fere betaje prã atsela vore tsine numele lui daffielele elva pomeni au elva numi

*A Patra Poranka.*

Pomeneŝtere, kum Szembeta ŝzeu ŝzvinceŝt, en ŝafze dzile muntseŝte, ŝiz ŝe tot lukrul teu, iare à ŝapre dzi va ŝi Szembeta Domnuluj Dumnedzeuluj teu, nemika nu lukra en atsaja dzi, nitsi tu, nitsi ŝetul teu, nitsi fata ta, nitsi ŝzlugã ta, nitsi ŝzluŝnika ta, nitsi dobitokul teu, nitsi beŝenarul teu, tse jefzte den lontru porcieitale, Ke en ŝafze dzile rodi Domnul tserul, pementul, mare, ŝi tote roditnrile, tse ŝzemt en atsele, ŝi à tapre dzi odihni, prentu atsaja eu aldui atseŝzi Domn ŝzembeta, ŝiu ŝzvinct atsaja.

*Aŝinsza Poranka*

Tsinŝzreŝte Tatel teu, ŝi majka ta, kum tze viedz, dzile lunds prã pement, karele Domnul Dumnedzeul teu va da cie.

*Aŝafze Poranka.*

Nu Omori.

*Aŝapte*

34.

[34] de-a-fiețele nu-l pomeni, că Domnul nu va lăsa fără bătaie pe acela oarecine numele lui de-a-fiețele îl va pomeni au îl va numi.

*A patra poruncă.*

Pomenește-te cum Sâmbăta să o sfințești, în șase zile muncește, și-ți fă tot lucrul tău, iară a șaptea zi va fi Sâmbăta Domnului Dumnezeului tău, nimica nu lucra în aceea zi. nici tu, nici fătul tău, nici fata ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici dobitocul tău, nici bejenarul tău, ce este din lăuntru porții tale. Că în șase zile rodi Domnul cerul, pământul, marea, și toate roditurile ce sunt în acele, și a șaptea zi odihni, pentru aceea o aldui acest Domn sâmbăta și o sfinți aceea.

*A cincea poruncă.*

Cinstește Tatăl tău. și maica ta, cum să viezi zile lungi pre pământ, carele Domnul Dumnezeul tău va da ție.

*A șasea poruncă.*

Nu omori.



*A sapte Porunca.*

Nu Kurvi.

*A Opta Porunca.*

Nu Fura.

*A Noa Porunca.*

Nu grei mercurie strâmbă cu allanul prietnicului teu.

*A dzetsc Porunca.*

Nu pofti kafia prietnicului teu, nitsi pofti atselas prietnicului teu mujere, nitsi sluga, nitsi izlufnika, nitsi boul, nitsi asinul, nitsi nimika, vore tse szejmî à prietnicului teu

*E. Entsekip efze emparte atsefzte porents?*

R. Præ dovă tablă: Table de prima ku patru porents. atsaja ene de novă en-nainte, en tsekip trebujelle novă præ koj fzeno purtem ketre Dumnedzeu.

Adove tablăjare, ku faşe porents atsaja envace ku tsene tzinem prietnicului nostru.

*Deut 4. v 13.* Szkrifae Dumnedzeu atseledzetsc kuvêre præ dovă table de piatră.

*E. Tse poftieşte Dumnedzeu en Porunca de prima?*

Cz

R. Kum

35.

### [35] A saptea poruncă.

Nu curvi.

*A opta poruncă.*

Nu fura.

*A noua poruncă.*

Nu grăi mărturie strâmbă în aleantul prietnicului tău.

*A zecea poruncă.*

Nu pofti casa prietnicului tău, nici pofti acelaşi prietnicului tău mujere, nici sluga, nici slujnica, nici boul, nici asinul, nici nimica, orice sunt a prietnicului tău.

### I. In ce chip se împart aceste porunci? [55]

R. Pre două table. Tabla de prima cu patru porunci, aceea ne dă nouă înainte, în ce chip trebuie nouă pre noi să ne purtăm către Dumnezeu.

A doua tablă iară cu şase porunci aceea învaţă cu ce ne ţinem prietnicului nostru.

*Deut. 4. v. 13.* Scrise Dumnezeu acele zece cuvinte pre două table de piatră.

*I. Ce poftieşte Dumnezeu în Porunca de prima?* [56]

R. Knm szejme de periedzjeu de tote rugare idolafzke, si szej kunofzk ku dereptul numai un Dumnedzeu derept, si szejme uzbekjczk szingur en jel.

*Mat. 4. v 10.* Domnuluj Dumnedzeului teu roeg, si numai jez szingur szluzeste.

*E. Tse poftieşte à Dovă Porunca.*

R. Kum præ Dumnedzeu, nitsi en vrunkp, au en vrun obraz, affare szej nul tsoplîm, nitsi ajmintre szej nul tsinsztim, tse numai dekum jel au porentsit en kuventul lui.

*E/a. 40. v 18.* Kuilvecz afzemena præ Dumnedzeu tare, si ketre tse afzemencura vecz afzemena præ jel. *Deut. 12 v 32.* Vore tse porentsczk jeu vovă atsaja szej pezitr, si nimika ketre atsela nitsi szej punecz, nitsi luvarecz.

*E. Tse poftieşte Dumnedzeu, en atrea porunca?*

R. Kum ku Numele Szventiej szale ajmintre nu, tse numai ku mare tsinszte sbiczlujale szej viem.

*Psal. 35. v 27.* Szej dzitsem ferefzta nofztră: Ennelcedzeice Domnul, *Jer. 5. v 2.* Mincind.

36.

[36] R. Cum<sup>34</sup> să mă depărtez eu de toată rugare idolească, şi să cunosc cu dreptul numai un Dumnezeu drept, şi să mă usbăiesc singur în el.

*Mat. 4. v. 10.* Domnului Dumnezeului tău roagă<sup>35</sup>, şi numai lui singur slujeşte.

*I. Ce poftieşte a doua poruncă?* [57]

R. Cum pre Dumnezeu nici în vreun chip, au în vreun obraz, afară să nu cioplîm, nici aimintre să nu-l cinstim, ce numai decum el au poruncit în cuvântul lui.

*Isa. 40. v. 18.* Cui-l veţi asemăna pre Dumnezeu tare, şi către ce asemănătură veţi asemăna pre el. *Deut. 12. v. 32.* Orice poruncesc eu vouă aceea să păziţi, şi nimica către acela nici să puneţi, nici luareţi.

*I. Ce poftieşte Dumnezeu în a treia poruncă?* [58]

R. Cum cu Numele Sfinţiei sale aimintre nu, ce numai cu mare cinste şi biciluială să viem.

*Psal. 35. v. 27.* Să zicem fără sta noastră: Inalţe-se Domnul. *Jer. 5. v. 2.*

<sup>34</sup> F.-nál sajtóhibával: Knm.

<sup>35</sup> F.-nál: roeg a várható roge helyett.

Mincind tegeđuefzk prę Domnul.

*E. Tse poressejle Dumnedzeu en ă Patra Porenka?*

R. Kum szlusba Befzeritsiej szventę, si Scholele szefze cine, si kum jcu ku alci depreuna ku kęstigę sęz pot fi purure, en adunare Szvente: La izfferit kum en tote viaczę me de fapte re prę mine szeme ferefzk, si en atsefza kip tsa Szembeta devetsię en tsafzta viaczę szo entsęp.

*Ezech. 20. v. 12.* Szembeta me datam lor, Kum tze fie szęne entre mine si entre ję, si sze stie kum jcu szemt Domnul karele prę ję szvinczefzk. *Actor. 2. v. 42.* Kuprins jerau Apostoli en enveceturę si en empreunare avuciej, en fremtura penyije, si en rugersune.

*E. Tene de nova en nainte Dumnedzeu en ă Tsintsia Porenka?*

R. Kum kette totz karizę en nainte noiztrę, majmarilor sze fim ku tsinszte desztojnika ku dragoszte, si ku vernisic.

*Rom. 13. v. 1.* Tot szuffletul sze fi szupt pufz puternisilor

C 3

E. Tse

37.

*E. Tse possiejle Dumnedzeu en ă Șafzta Porenka?*

R. Kuntinind vresmfesja arsaja envace, kum redetsina si aradatul enke ă vresmfesje, alti menia nevedenia pofta ă szteteturijej de bețzeu ele cine en lok de vresmfesie.

*1. Joh. 3. v. 15.* Vore tsine urrele fratele szeu vresfnas jęszte.

*E. Tse enceleșetură are ă șapte porenka?*

R. Kum tote szpurkersune novę trebujeste sze ucim si en allan zce vijemku kumpere, ku szmirime si ku kurersune.

*1. Theșsal. 4. v. 3. 4.* Arsațra jęszte voja alu Dumnedzeu, szvincitura vofztre kő szeve fericz prę voj de kurvie, kum sze stie tsines tsines dentre voj ă birui vaszul szeu en szvincenie si ę szinszte nu en bola poftite.

*E. Tse ku sine Dumnedzeu en ă Opta porenka?*

R. Szupt numele furtușagului kuprin de tote mester figurile rele, ku karile apukem tse jęszte alruja, si tote szkumpere si vieru-

38.

[37] Mincind tęgăduesc pre Domnul.

*I. Ce poruncește Dumnezeu în a Patra Poruncă? [59]*

R. Cum slujba Bisericii Sfinte, și Scholele să se țină, și cum eu cu alții depreuna cu căștig să pot fi pururea în adunarea Sfântă. La sfârșit cum în toată vieața mea de fapte rele pre mine să mă feresc, și în acest chip cea Sămbăta de vecie în această vieața s'o încep.

*Ezech. 20. v. 12.* Sămbăta mea dat-am lor. Cum să fie semne între mine și între ei, și să știe cum eu sunt Domnul carele pre ei sfintesc. *Actor. 2. 42.* <sup>98</sup> Cuprinși erau Apostolii în învățatură și împreunarea avuției, în frântura pâinii, și în rugăciune.

*I. Ce ne dă nouă înaintea Dumnezeu în a Cincea Poruncă? [60]*

R. Cum către toți cari-s înaintea noastră, mai-marilor să fim cu cinste destoinică, cu dragoste și cu vernicie.

*Rom. 13. v. 1.* Tot sufletul să fie supus puternicilor.

<sup>98</sup> Az Actor. tévesen megnyujtott rövidítés a szokásos Act. helyett.

[38] *I. Ce poștește Dumnezeu în a Șasea Poruncă? [61]*

R. Conținind vrăjmășia aceea învăță, cum rădăcina și aradatul încă a vrăjmășiei, a ști mânia, nevedenia, pofta a stătăturii de bășau le ține în loc de vrăjmășie.

*1. Joh. 3. v. 15.* Oricine urăște fratele său vrăjmaș este.

*I. Ce înțelesătură are a șaptea poruncă? [62]*

R. Cum toată spurcăciunea nouă trebuește să urim <sup>97</sup> și în alean să viem cu smerime și cu curăciune.

*1. Theșsal. 4. v. 3. 4.* Aceasta este voia a lui Dumnezeu, sfinitura voastră, cum să vă feriți pre voi de curvie, cum să știe cineși cineși dintre voi a birui vasul său în sfintenție și în cinste, nu în boala poștei.

*I. Ce conține Dumnezeu în a opta poruncă? [63]*

R. Subt numele furtușagului cuprinde toate meșteșugurile rele, cu carile apucăm ce este altuia si toată scumpetea,

<sup>97</sup> F.-nál: sze ucim r. sze urim (vő. a magyar szövegben: utálnunk kell'essek).

și vietură reă, cu darurile alu Dumnedzeu.

1. *Thess. 4. v. 6.* Nime șzenu șzupere, șzau nu doșzadafzke, nitsi șzel șzulujafzke pră fratele șzeu. 1. *Cor. 6. v. 10.* Nitsi șzkumpi, nitsi repitori urikulă empereciș lu Dūnedzeu nulvor birui *Prov. 30. v. 9.* Here neșteme ku menkare șzeturendume șze nu te regeđujefzke, și atsaja șze nu dzik, Tsinej JEHOVA?

E. *Tșe poștește ă Nouă Poronka?*

R. Kum tote mintsunile șzele deperțedz, dereptate șzeo ulujefzke, și la șzfierșit altora veșzite bună șzeo fereșzke.

*Ephes. 4. v. 24.* Punend dōșz mintsuna grețz dereptare, tsines tsines ku prietnitsi voștri.

E. *Tșekuntine ă Dzette poronka?*

R. Kum numaj de maj mikă poșfiă au gend enke, vore tșej en allanul poronșiej alu Dumnedzeu tomie noșztre șze nușze keșidze.

*Rom. 7. v. 7.* Poșfiă nas și știur keș pekar, șze num vre dzitșe Ledșe nu poșfi.

C4

E. Keișe

39.

E. *Keișe voește Dumnedzeu Ledșeșz ă șz-tare șze șze veșztafzke kend nuje nime kare atsaja deplin șzeo cine?*

R. Kum șze kunoștem ket jefzte demare plekare ăneravelor noșztre pre pekar, și ku areta maj tare ize poștım en dereptșune en Christus, Dupatsaja kŭ șze tșerem mila enke ă Duhuluș Szvent, kum den dzi en dzi, tot maj maj șzene ennoim pră obrazul alu Dumnedzeu.

*Rom. 7. v. 25.* Ku minteamē dafire șzludșefzke Ledșiej alu Dumnedzeu, jare ku trupul ledșiej pekatuluș. 1. *Cor. 9. 24.* Așa kurecz kum șze luvarz dobēnda.

De Pră rugetsune au rugare.

E. *Entșekip trebuște ă tșere mila ă Duhuluș Szvent, și alalte daruri alu Dumnedzeu?*

R. Envacene pră atsaja Domnul Christus. *Matt. 6. și Luc. 11.*

Tatel noșzstru tșine jefș en tșerurj. 1. Szventzafzkeșze Numele teu: 2. Vine empereciș ta. 3. Fie voia ta: kum en tșec ăllă aits pră pement enke. 4. Penye noșz-

tre de

40.

[39] și vietura rea cu darurile a lui Dumnezeu.

1. *Thess. 4. v. 6.* Nime să nu supere, sau nu doșadească, nici să-l celuiască pre fratele sau. 1. *Cor. 6. v. 10.* Nici șcumpii, nici răpitorii uriculă împărăției lui Dumnezeu nu-l vor birui. *Prov. 30. v. 9.* Hranește-mă cu mănecare săturându-mă să nu te tăgăduiesc, și aceea să nu zic, Cine-i Iehova?

1. *Ce poștește a Noua Poroncă?* [64]

R. Cum toate minciunile să le deparțez, dreptatea ș'o uluesc, și la șfârșit altora veste bună ș'o feresc.

*Ephes. 4. v. 24.* Punând jōș minciuna grăiți dreptatea cineși cineși cu prietnicii voștri.

1. *Ce conține a Zecea poroncă?* [65]

R. Cum numai de mai mică poftă au gând încă orice-i în aleantul poronșiei a lui Dumnezeu inimile noastre să nu să căștije.

*Rom. 7. v. 7.* Pofșta n'ăș fi știut că-i păcat, să nu-mi vrea zice Legea nu poști.

<sup>38</sup> Az 1639. 6ș 1643. 6vi latin—magyar kiadășban: *Prov. 30. v. 8. 9.*, ill. *Prov. 30. 8. 9.*

<sup>39</sup> Az 1639. 6ș 1643. 6vi latin—magyar kiadășban: *Eph. 4. 25.*

[40] 1. Căce voește Dumnezeu Legea sa așa tare să se vestească când nu e nime care aceea deplin ș'o jînă. [66]

R. Cum să cunoaștem căt este de mare plecare a năravurilor noastre pre păcat, și cu atăta mai tare să poștım îndreptăciunea în Hristos. După aceea cum să cerem mila încă ă Duhuluș Sfânt, cum din zi în zi, tot mai să ne înnoim pe obrazul a lui Dumnezeu.

*Rom. 7. v. 25.* Cu mintea de-a-fire șlujesc Legii a lui Dumnezeu, iară cu trupul legii păcatuluș. 1. *Cor. 9. 24.* Așa cureți cum să luați dobānda.

## DE PRERUGĂCIUNE AU RUGARE.

1. *În ce chip trebuște a cere mila ă Duhuluș Sfânt, și alalte daruri a lui Dumnezeu?* [67]

R. Învață-ne pre aceea Domnul Hristos. *Matt. 6. și Luc. 11.*

Tatel nostru cine ești în ceruri. 1. Șfintească-se Numele tău: 2. Vie împărăția ta. 3. Fie voia ta: cum în cer așa aici pre pământ încă. 4. Păinea noas-

tre de tote dzilele dene nove afztedz. 5. Sine jarie nove greffelele nofztre, kum jertem si noi greffililor noftri: 6. si nune dutse prax noi en iszapite, tsene szlobodzeffe prax noi de revul, keja ta emperecia, putere, si lauda penen vetsia, vakuluj Amen.

*E. Kesse au parentsis Christus kum lu Dumnedzeu affa/zei greim Tatel nofztru:*

R. Kum en noi en feci alu Dumnedzeu tsin zre desfzojnike, si uzbejale fze pornafzke, Dumnedzeu atsele tse ku kredincza derapte vom tser de la jel ku nemika majnuva tegedu de noi kalfi perinci noftri bunetecile pementest.

*Mat. 7. v. 11.* Sze voi kari szemtertz rej fecilor voftri stitz bune darurj da, kuker maj tare Tatel voftztru den tser de bine tselora kari tser de la jel.

*E. Kesse fze de la assaja asafzta enke:*

Tsine jest en tserury ?

R. Kum de prax Nelcia izau Meria alu Dumnedzeu den tser., nemika delukru pementcizk fze nu gendim, si kum tote

C) karilefz

41.

[41] trã de toate zilele dã-ne nouã asfãzi. 5. Și ne iartã nouã greșelele noastre, cum iertãm și noi greșilor noștri : 6. Și nu ne duce pre noi în ispitã, ce ne slobozește pre noi de rãul, cã-i a ta împãrãția, puterea, și lauda pãnã'n vecie, veacului Amen.

**I. Cãce au poruncit Hristos cum lui Dumnezeu așã sã-i grãim Tatãl nostru ? [68]**

R. Cum în noi în feții a lui Dumnezeu cinste destoinicã, și usbãialã sã pornea-scã, Dumnezeu acele ce cu credința dreaptã vom cere dela el cu nimica mai nu va tãgãdui de noi ca și pãrinții noștri bunãtãțile pãmãntești.

*Mat. 7. v. 11.* Sã voi cari sunteți rãi feților voștri știți bune daruri a da, cu cãt mai tare Tatãl vostru din cer dã bine celora cari cer dela el.

**I. Cãce se dã la aceea aceea încã : Cine ești în ceruri ? [69]**

R. Cum de pre Înãlția sau Mãria a lui Dumnezeu din cer, nimica de lucru pãmãntesc sã nu gãndim, și cum toate

karilefz nove delipfze de la Enelcia luj fze afteptem.

*Actor. 17. v. 24.* Dumnedzeu care au rodit tsafzre lume si tote tsefzen, ja find Domnul pementuluj, tseruluj, en Belzerkã de menj fekure nu lekujeste.

*E. Karej tserere de prima ?*

Szvintzafzkefze Numele reu.

R. Atsafzta ne de kum fze fatsem lauda ta maj nainte de tote luklurile.

*Pfal. 113. v. 3.* Dela refzericul fzoareluj leudar fze fie Numele Domnuluj *Pfal. 115. v. 1.* Nu novã Domne, nu novã tse Numeluj reu de lauda.

*E. Karej à dove tserere ?*

Vme Emperecia ta.

*Atsaja ej atsaja :*

R. Dene kum dupe lauda Numeluj reu fze tokmim en nainte nofztre izpefzenia deverfze fze emperecia ferikerfuenic, cu Emperecia a puterej si à milici.

*Phil. 3. v. 14.* Un lukru fak kum atsele tse milz dupe dofz fzele uj jarie fze kaut prax a-

42.

[42] carile-s nouã de lipsã de la Înãlția lui sã așteptãm.

**Actor. 17. v. 24.** Dumnezeu care au rodit aceastã lume și toate ce-s în ea fiind Domnul pãmãntului, cerului, în Biserica de mâni fãcutã nu lãcuește.

**I. Care-i cerere de prima ? [70]**

Sfinteascã-se Numele tãu.

R. Aceasta ne dã cum sã facem lauda ta mai înainte de toate lucrurile.

*Psal. 113. v. 3.* Dela rãsãritul soarelui lãudat sã fie Numele Domnului. *Psal. 115. v. 1.* Nu nouã Doamne, nu nouã ce Numelui tãu dã lauda.

**I. Care-i a doua cerere ? [71]**

Vinã împãrãția ta.

**Aceea e aceea :**

R. Dã ne cum dupã lauda Numelui tãu sã tocmit înaintea noastrã ispãșenia de vecie sau împãrãția a puterii și a milei.

*Phil. 3. v. 14.* Un lucru fac cum acele ce mi-s dupã dos sã le uit, iarã sã caut

præ atsele tse szem en naintem nevo indume à kure ketre cel, præ luvare dobendiej si kijeme turiej den tser alu Dû-ocdezeu en Christus Jêsus.

*E. Karej à trejasserere?*

Fie voia ta, kum en tser affa aits pre peiment enke.

*Atsaja ej atsaja;*

R. Dene kum noj ens lize lefzem voia noiztre en napoj, si ketre voia ta lize fim gata, ku engeduiture entsekip Aendfiritaf entser.

*Matth. 18. v. 24.* Kare voieşte præ mine a petreşe sfesz regeduiaszke præ szine si lize jeh krurse fza pra szine, si me petrake. *Pfal. 143.* Envaceme sfecz fak voia ta.

*E. Karej à Patra tserere?*

Penya nofiztre de tore dzilele dene nove afztedz.

*Atsaja ej atsaja;*

R. Dene nove tore tse misz delipşe præ hrana arseftu viarze.

*Prov. 30. v. 8.* Szitomeniæ au bogetate num da

43.

[43] pre acele ce sunt înainte-mi [nevoindu-mă a cure către țel, pre luarea dobânzii și chemăturii din cer a lui Dumnezeu în Isus Hristos.

*I. Care-i a treia cerere?* [72]

Fie voia ta, cum în cer așa aici pre pământ încă.

*Aceea e aceea:*

R. Dă-ne cum noi înși să lăsăm voia noastră înapoi, și către voia ta să fim gata, cu îngăduitură în ce chip Ingerii fac în cer.

*Mat. 16. v. 24.* Care voește pre mine a petrece să se tăgăduiască pre sine și să ia crucea sa pre sine, și mă petreacă. *Psal. 143.*<sup>41</sup> Învață-mă să-ți fac voia ta.

*I. Care-i a patra cerere?* [73]

Pâinea noastră de toate zilele dă-ne nouă astăzi.

*Aceea e aceea:*

R. Dă-ne nouă toate ce mi-s de lipsă pre hrana acestei vieți.

*Prov. 30. v. 8.* Siromenie au bogătate

<sup>41</sup> Az 1639. és 1643. évi latin-magyar kiadásban: Psal. 143. 10.

num da mie tseme hrănește præ mine kurbane defztojniket ketre mine.

*E. Karej à tsenisa tserere?*

Jarte nove pekatele nofiztræ, kum jertem fi noj greșicilor noștri.

*Atsaja ej atsaja;*

Nove peketofilon nevolnits pekatele nofiztre nule bega vina dekum noj atsaszta adevereture à miliej entre inimile nofiztre szimcim, lize ajbem urere de à jertare tuturora.

*Mat. 6. v. 14. 15.* Szevetz jerta omenilor pekatele lor, jertaleva si vove Tatel nofiztru den tser pekatele volfiztræ Szæ jerte nulevetz jerta omenilor pekate lor, nitsi Tatel volfiztru enke den tser nuleva jerta vove greșelele volfiztræ.

*E. Karej à sa/ze tserere?*

R. Nune dutse præ noj en iszpite, tse-ne szlobodzește de revul.

*Atsaja ej atsaja;*

Kuket Drakul. Lume enke, si trupul nofiztra fereztra nofiztræ lupte ku noi: tu priz nojku tarime à Duhului teu enterc-

44.

[44] nu-mi dă mie ce mă hrănește pre mine cu hrana destoinică către mine.

*I. Care-i a cincea cerere?* [74]

Iartă nouă păcatele noastre, pe cum iertăm și noi greșiților noștri.

*Aceea e aceea:*

Nouă păcătoșilor nevolnici păcatele noastre nu le băga vina decum noi aceasta adevărătura a milei între inimile noastre simțim, să aibăm urere de a iertare tuturora.

*Mat. 6. v. 14. 15.* Să veți ierta oamenii lor păcatele lor, ierta-le va și vouă Tatăl vostru din cer păcatele voastre. Să iară nu-le veți ierta oamenilor păcatele lor, nici Tatăl vostru încă din cer nu-le va ierta vouă greșelile voastre.

*I. Care-i a șasea cerere?* [75]

Nu ne duce pre noi în ispită, ce ne slobozește de răul.

*Aceea e aceea:*

Cu cât Dracul, Lumea încă, și trupul nostru luptă cu noi: tu pre noi cu tarime a Duhului tău întăreș-

tene, kum en tsaszte lupre szuffletaszke  
sze nunc envindsem, tse la szfferfit en-  
vlogature depline sze luvem.

*Psal. 143.* Duhul teu tsel bun szeme en-  
derepte prax mine prax pement derept.  
*Matt. 20. 45.* Prax veghiatz five rugatz kum  
eniszpire sze nukedetz Szuffletul cijgata,  
tse trupul cijnetal.

*E. Entškip vejenkiderugetsune ta?*

Kej ata Emperecia, putere, si lauda  
penen versax devak.

R. Tote atseste tserem de la tine, ka  
nove tote porz da, si voest tote a da: si a-  
tsefzte utrinde tserem, kum dentre a-  
tsefzte tote lauda szetz torne prax Nume-  
le teu.

*I. Cor. 29. v. 11. 12.* Ataj o JEHOVA Meria,  
putere, lauda, viatza devetsia si nelcia,  
finke atele szemt tote tse szemt entser,  
si prax pement. Ataj o JEHOVA Em-  
perecia asti kare te maresti, prax tine, kum  
sze sij praxsze totz Fejedelmi ke boge-  
tate, si feriketsune szau lauda tote szemt  
dela,

45.

[45] te-ne, cum în această luptă sufle-  
tească să nu ne învingem, ce la sfârșit  
învingătorul deplină să luăm.

*Psal 143. 41* Duhul tău cel bun să mă  
îndrepte pre mine pre pământ drept.  
*Mat. 26. 45.* Priveghiați și vă rugați  
cum în isplă să nu cădeți. Sufletul e  
gata, ce trupul e netare.

*I. În ce chip vei închide rugăciunea  
ta? [76]*

Că-i a ta împărăția, puterea, și lauda  
până'n vecie de veac.

R. Toate aceste cerem dela tine, că  
nouă toate poți da, și voești toate a  
da și aceste utrinde cerem, cum dintre  
aceste toate lauda să-ți toarne pe Nu-  
mele tău.

*I. Cor. 29. v. 11. 12.* A ta-i o Iehova  
Măria, puterea, lauda, vieța de vecie  
și înălția și încă a tale sunt toate ce  
sunt în cer. și pre pământ. A ta-i o  
Iehova împărăția a ști care te mărești  
pre tine, cum să fii prespe toți Feie-  
delmii: că bogătate și fericăciune sau  
lauda toate sunt

<sup>40</sup> Az 1639. és 1643. évi latin—magyar kiadás-  
ban: *Psal. 143. 10.*, ill. *Psalm. 143. 10.*

dela fatsa ta, si tute Domneſi prax szpe  
torz, en mena ta jezre emmeritura a tu-  
turatora si putere si terime prax enteri urz.

*E. Tsej voja atsefzruj kuvens Amen?*

R. Kum lukruladeverit si tare sze fie.

*II. Cor. 1 v 20* Vore kete fegedaſruj szemt  
alu Dumnedzeu totetz en jel (cu Chris-  
tus) aſa si Amen.

GLORIA DEO VENIA REO.  
DITSÖSÉG-ISTENNEK | BOTSANAT A BÜNÖS-  
NEK

*Alduitura Maszijej.*

O Ki tuturora prax tine te kaute  
Domne, si tu dai hrana atselo-  
ra en vreme detztojnye, si deskidz  
menurille tale, si empli tote roditu-  
rile victore ku alduitura ta. *Psal*  
*145. v. 15. 16.*

D Omne Dumnedzeu Tatal Sz-  
vent al nofztru den tser, aldu-  
jeste pre noi, si atseste darurile karil  
146

46.

[46] dela fața ta, și tu te domnești  
prespe toți, în mâna ta este înmăritura  
a tuturora și putere și tărime pre în-  
tăritură.

*I. Ce-i voia acestui cuvânt Amen? [77]*

R. Cum lucrul adevărit și tare să fie.

*II. Cor. 1. v. 20.* Oricâte făgădașuri<sup>42</sup>  
sunt a lui Dumnezeu toate-s în el (în  
Hristos) așa și Amen.

GLORIA DEO VENIA REO  
DITSÖSÉG-ISTENNEK. BOTSANAT A' BÜNÖSNEK.

ALDUITURA MESEI.

Ochii tuturora pre tine te caută  
Doamne, și tu dai hrana acelora în  
vreme destoinică, și deschizi mânu-  
rile tale, și umpli toate roditurile cu  
alduitura ta.

*Psal. 145. v. 13. 16.*

Doamne Dumnezeu, Tatăl Sfânt al  
nostru din cer, alduește pre noi, și  
aceste darurile cari-

<sup>42</sup> F.-nál sajjóhibával: fegedaſruj.

le den bune si bioŝze voja ta vom  
luva pren Fiul teu pren Ieŝus Chri-  
ŝtus. Tatel noŝtru & c.

*Dedeturæ de har dupe menkare.*

**H**Arucz dem noj cie Doimne Du-  
mnedzeu. Tatel Sveŝznt alnoŝ-  
tru den tser, prentu arseite darurile  
à tale karille den deruitura bioŝze à  
ta amo am luvat pren Domnul noŝ-  
tru Ieŝus Chriŝtus Amen. Tatel-  
noŝtru & c.

*Alta dupe menkare.*

**D**Omne Dumnedzeu Perintele  
Szvent alnoŝtru den tser, ha-  
rutz dem noj Ennelciej Szvente à ta-  
le ka unuj miloŝzeivnik purtetor bû  
degrife, dultse Perinteluj si Dum-  
nedzeuluj noŝtru, unde tu præ noj  
en tŝeŝt tsafz deakmu eue cinus,  
ŝine

47.

[47] le din bună și bioasă voia ta vom  
lua prin Fiul tău prin Isus Hristos. Tatăl  
nostru & c.

DĂDĂTURA DE HAR DUPĂ  
MÂNCARE.

Haru-ți dăm noi ție Doamne Dum-  
nezeu, Tatăl Sfânt<sup>43</sup> al nostru din cer,  
prentu aceste darurile a tale carile din  
dăruiatura bioasă a ta amu am luat prin  
Domnul nostru Isus Hristos Amen. Tatăl  
nostru & c.

ALTA DUPĂ MÂNCARE.

Doamne Dumnezeu Părintele Sfânt al  
nostru din cer, haru-ți dăm noi Înălției  
Sfinte a tale ca unui milostivnic purtă-  
tor bun de grije, dulce Părintelui și  
Dumnezeului nostru, unde tu pre noi  
în acest ceas de acum ne ținși,

<sup>43</sup> F.-nál sajtóhibával: Sveŝznt.

ŝine hraniŝ; Rugemune cie kum mē  
kare ŝi hrana tŝe luvem akmu ŝzene  
ŝzlufaŝzke nove præ remeŝztura  
ŝzenetaciej noŝtræ, ŝi præ hrana tru-  
puluŝ noŝtru; Rugem præ tine hræ-  
neŝtene ŝzufletele enke à noŝtræ ku  
tŝa penyæ den tser, pren Fiul teu.  
præn Domnul noŝtru Ieŝus  
Chriŝtus Amen. Tatel  
noŝtru & c.

V É G E.

SOLI GRATIAS TIBI,  
Ó GRATIOSE DEUS.



48.

[48] și ne hrăniși; Rugămu-ne ție cum  
măncarea și hrana ce luăm acum să ne  
slujească nouă pre rămasătura sănătății  
noastre, și pre hrana trupului nostru;  
Rugăm pre tine hrănește-ne sufletele  
încă a noastre cu cea pâine din cer,  
prin Fiul tău, prin Domnul nostru Isus  
Hristos Amen. Tatăl nostru & c.

VÊGE.

SOLI GRATIAS TIBI,  
O GRATIOSE DEUS.